

Kacper Milkowski¹

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski

ORCID ID: 0000-0003-4367-0365

PRZEGLĄD ORZECZNICTWA SĄDU NAJWYŻSZEGO

ABSTRACT

Overview of the decisions of the Polish Supreme Court

The Polish Supreme Court, in the field of criminal law, settled a significant dispute regarding the extraordinary mitigation of the penalty for a felony punished with a cumulative penalty of imprisonment and a fine. The Polish Supreme Court stated that it consists of the imposition of a penalty of deprivation of liberty below the lower limit of the statutory punishment, but no lower than one third of the statutory limit, and the imposition of a fine on general principles.

The Polish Supreme Court, in the field of civil law, ruled that the claim of the owner of the land on which the building or other device was erected, the value of which exceeds the value of the plot occupied for this purpose (claim for the land owner with an appropriate remuneration) does not expire. In addition, the Polish Supreme Court referred to the division of common property of the of joint property of spouses.

¹ Doktorant w Katedrze Prawa Międzynarodowego na Wydziale Prawa i Administracji na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie.

Keywords: extraordinary mitigation of penalty, imprisonment, fine, property, the Polish Supreme Court

Słowa kluczowe: nadzwyczajne złagodzenie kary, grzywna, kara pozbawienia wolności, nieruchomości, Sąd Najwyższy

Uchwała, która uzyskała moc zasady prawnej

Uchwała pełnego składu Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego z 10 kwietnia 2019 r., II DSI 54/18

Udział w składzie sądu osoby, która została powołana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego w następstwie procedury zainicjowanej obwieszczeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej wydanym bez kontrasygnaty Prezesa Rady Ministrów oraz na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, ukształtowanej w zakresie udziału w niej sędziów w wyniku wyboru przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej 15 sędziów, w trybie określonym przepisami ustawy z 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3 ze zm.), nie narusza wynikającego z art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (Dz.U. z 1993 r. nr 61, poz. 284) prawa do rozpoznania sprawy przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą, wskutek czego osoba taka nie jest osobą nieuprawnioną do orzekania w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 1 k.p.k., a skład orzekający sądu, w którym zasiada taka osoba, nie jest sądem nienależycie obsadzonym w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.

Sprawy z zakresu prawa karnego

Uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 20 marca 2019 r., I KZP 15/18
W dziedzinie prawa karnego Sąd Najwyższy rozstrzygnął istotną wątpliwość dotyczącą nadzwyczajnego złagodzenia kary za zbrodnię zagrożoną kumulatywnie karą pozbawienia wolności i grzywną. Przyjął

w uchwale, że polega to na wymierzeniu kary pozbawienia wolności poniżej dolnej granicy ustawowego zagrożenia, ale nie niższej od jednej trzeciej granicy, oraz wymierzeniu kary grzywny na zasadach ogólnych.

Sprawa przekazana została do Sądu Najwyższego na podstawie art. 441 § 1 k.p.k. przez sąd apelacyjny z uwagi na to, że przy rozpoznawaniu środka odwoławczego wyłoniło się zagadnienie prawne wymagające zasadniczej wykładni ustawy: „Czy nadzwyczajne złagodzenie kary za zbrodnię zagrożoną kumulatywną karą pozbawienia wolności i karą grzywny w stanie prawnym obowiązującym od 1 lipca 2015 r. polega:

- » na wymierzeniu kary pozbawienia wolności poniżej dolnej granicy ustawowego zagrożenia, ale nie niższej od jednej trzeciej tej granicy, oraz orzeczeniu kary grzywny na zasadach ogólnych,
- » na wymierzeniu wyłącznie kary pozbawienia wolności poniżej dolnej granicy ustawowego zagrożenia, ale nie niższej od jednej trzeciej tej granicy,
- » na wymierzeniu kary pozbawienia wolności poniżej dolnej granicy ustawowego zagrożenia, ale nie niższej od jednej trzeciej tej granicy (wedle reguł z art. 60 § 6 pkt 2 k.k.), a nadto na odstąpieniu od orzeczenia grzywny i orzeczeniu środka karnego wymienionego w art. 39 pkt 2–3, 7 i 8 k.k., środka kompensacyjnego lub przepadku (wedle reguł z art. 60 § 7 k.k.)?”.

Wątpliwości sądu odwoławczego dotyczyły przede wszystkim sposobu interpretacji przepisów art. 60 § 6 pkt 2 k.k. i art. 60 § 7 k.k. w brzmieniu obowiązującym od 1 lipca 2015 r. co do wymiaru kary i ewentualnie środków karnych, środków kompensacyjnych oraz przepadku, w sytuacji nadzwyczajnego złagodzenia kary w trybie art. 60 § 6 pkt 2 k.k. wobec oskarżonego o zbrodnię zagrożoną kumulatywnie grzywną i karą pozbawienia wolności.

Na podstawie art. 441 § 2 k.p.k. Sąd Najwyższy w składzie trzech sędziów przekazał postanowieniem z 25 października 2018 r. rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego wymagającego zasadniczej wykładni ustawy powiększonemu składowi tego sądu. Sąd Najwyższy wskazał, że spełnione zostały warunki wynikające z art. 441 § 1 k.p.k., gdyż odpowiedź na pytanie sądu odwoławczego będzie miała znaczenie dla prawidłowego rozstrzygnięcia środków zaskarżenia.

W pierwszej kolejności Sąd Najwyższy stwierdził, że zasady nadzwyczajnego złagodzenia kary w pełni zostały uregulowane w art. 60

§ 1–7 k.k., co oznacza, że nie są zawarte dodatkowo w art. 38 § 1 i 3 k.k., w art. 59 k.k. ani w art. 61 k.k. Dlatego normy wynikające z nich nie mogą być odpowiednio stosowane. W art. 38 k.k. mowa jest o obniżeniu kar tylko względem górnej granicy ustawowego zagrożenia. W Kodeksie karnym regulacja ta ma zastosowanie jedynie na gruncie art. 10 § 3 k.k. w zw. z § 2. Pomimo więc powtórzenia w art. 60 § 7 k.k. frazy z art. 38 § 1 k.k. o zagrożeniu czynu „więcej niż jedną z kar wymienionych w art. 32 pkt 1–3”, przepis art. 38 § 1 k.k. już z powyższego powodu nie ma związku z nadzwyczajnym łagodzeniem kary na podstawie art. 60 § 7 k.k. Z kolei w art. 59 i 61 k.k. określone zostały przesłanki odstąpienia od wymierzenia kary. Zdaniem Sądu Najwyższego zastosowanie art. 59 k.k. uwarunkowane jest m.in. stwierdzeniem, że „społeczna szkodliwość czynu nie jest znaczna”, a więc gdy ziści się taka sama przesłanka, jaka znajduje się wśród podstaw warunkowego umorzenia postępowania (art. 66 § 1 k.k.). Przesłanka ta otwiera więc szeroko drogę, choć nie całkowicie (ponieważ muszą być spełnione także i pozostałe), do odstąpienia na podstawie art. 59 k.k. od wymierzenia kar przewidzianych kumulatywnie. Podobnie na odstąpienie od wymierzenia wszystkich kar pozwala art. 61 k.k. Wprawdzie rzeczownik „kara” jest przywołany w art. 59 i 61 k.k. w liczbie pojedynczej, ale chodzi o całkowite zaniechanie ukarania sprawcy. Nie da się jednak tego rozumowania zastosować odpowiednio do nadzwyczajnego łagodzenia kary za zbrodnię zagrożoną kumulatywnie, bo odstąpienie od wymierzenia kary to odrębna instytucja, a ponadto i z innych względów wykluczone jest lokowanie zbrodni wśród czynów, których dotyczy art. 60 § 7 k.k.

W opinii Sądu Najwyższego zasady nadzwyczajnego łagodzenia kary zostały ukształtowane według stopnia ciężkości przestępstw i odpowiadających temu stopniowi zagrożeń (stosownie do ciężaru „gatunkowego” przestępstw mierzonego surowością grożącej sankcji). Gradacja ta znajduje odzwierciedlenie w punktach 1–4 § 6 art. 60 k.k. oraz w § 7 art. 60 k.k. (choć w art. 60 § 6 pkt 1 k.k. zamieszczony jest przepis obecnie martwy, to wyraziście ilustruje, wraz z następującymi po nim przepisami, tę gradację). Skoro dwa pierwsze punkty § 6 art. 60 k.k. określają sposób nadzwyczajnego łagodzenia kary za zbrodnię, to elementarne zasady logiki oraz domniemanie niesprzeczności wewnętrznej przepisów regulujących określoną instytucję wykluczają możliwość stosowania § 7

art. 60 k.k. do zbrodni zagrożonej kumulatywnie pozbawieniem wolności i grzywną. W ocenie Sądu Najwyższego niedorzeczność tego postąpienia uzmysławiają rezultaty zastosowania nadzwyczajnego złagodzenia kary za zbrodnię zagrożoną tylko karą pozbawienia wolności (art. 60 § 6 pkt 2 k.k.) i za zbrodnię zagrożoną również obligatoryjną grzywną (ew. art. 60 § 7 k.k.). W odniesieniu do tego ostatniego czynu doszłoby do odstąpienia od wymierzenia kary i orzeczenia środków wskazanych w art. 60 § 7 k.k. Zupełnie inny był cel ustawowej zmiany tego przepisu dokonanej w 2015 r. Zastąpienie frazy „jeżeli czyn zagrożony jest alternatywnie karami wymienionymi w art. 32 pkt 1–3” sformułowaniem „jeżeli czyn zagrożony jest więcej niż jedną z kar wymienionych w art. 32 pkt 1–3” służyło usunięciu wątpliwości, czy art. 60 § 7 k.k. ma zastosowanie, gdy wybór dotyczy nie jednej z dwóch, ale również jednej z trzech sankcji przewidzianych za przestępstwo. Przy czym oczywiste było i jest obecnie, że regulacja z art. 60 § 7 k.k. odnosiła się tylko do występków oraz tylko do takich czynów, co do których sądowi został pozostawiony wybór, po którą z alternatywnych sankcji sięgnąć albo czy zastosować dwie kary jednocześnie (zob. np. art. 77 ustawy z 29 września 1994 r. o rachunkowości – Dz.U. z 2018 r., poz. 395). Skoro nie ma wątpliwości, że art. 60 § 7 k.k. dotyczy jedynie występków, to nie może być stosowany do grzywny będącej obligatoryjnym elementem sankcji za zbrodnię. Zatem wykluczone jest nadzwyczajne złagodzenie kary za taką zbrodnię w sposób wskazany w pkt c) przedstawionego zagadnienia prawnego.

W swoich rozważaniach Sąd Najwyższy zwrócił uwagę na fakt, iż nadzwyczajne złagodzenie kary za zbrodnię zagrożoną kumulatywnie pozbawieniem wolności i grzywną nie upoważnia do odstąpienia od orzeczenia grzywny (ani do takiego postąpienia w razie analogicznego zagrożenia za występki). Po pierwsze instytucja ta ma charakter wyjątkowy. Po drugie, co pozostaje w logicznym związku z powyższym, nie można przez wykładnię przepisów prowadzić do zlikwidowania zróżnicowania odpowiedzialności za czyny zagrożone tylko karą pozbawienia wolności od zagrożonych kumulatywnymi sankcjami. Zdaniem Sądu Najwyższego nadzwyczajne złagodzenie kary nie powinno prowadzić do eliminowania sankcji, którą ustawodawca uznał za konieczną, kryminalizując określone zachowanie. Skoro zdecydował się on karać za czyn zabroniony nie tylko pozbawieniem wolności, lecz także grzywną, to nie stworzył uprawnienia

do zaniechania jej wymierzenia, chyba że wyraźnie tak postanowił (jak w art. 59 k.k. czy art. 60 § 7 k.k.). Inaczej mówiąc, takie uprzywilejowanie sprawy powinno jednoznacznie wynikać z ustawy.

Ponadto w swoich rozważaniach Sąd Najwyższy przyjął, że z faktu użycia w art. 60 § 6 *in principio* k.k. rzeczownika „kara” w liczbie pojedynczej nie można wysnuć wniosku, że nadzwyczajne złagodzenie polega na wymierzeniu tylko jednej kary (pozbawienia wolności). Przeciwnie, skoro w dalszej części tego przepisu mowa jest o zasadach łagodzenia kary, to w pkt 2, 3 i 4 § 6 art. 60 k.k. ustawodawca określił jedynie sposób postąpienia, gdy przestępstwo zagrożone jest karą pozbawienia wolności. W opinii Sądu Najwyższego w przypadku zbrodni żaden przepis nie stanowi, że należy odstąpić od obligatoryjnej grzywny, ani nie upoważnia do takiego zaniechania w drodze wykładni. Zatem w art. 60 § 6 pkt 2–4 k.k. określono tylko, jak nadzwyczajnie złagodzić karę pozbawienia wolności w zależności od wysokości dolnego jej progu (a nie występuje alternatywne zagrożenie, o którym mowa w § 7 art. 60 k.k.). Sąd Najwyższy stwierdził, że dostrzegać trzeba konsekwencje takiego zapatrywania. Dopuścić należałoby więc możliwość wymierzenia dwóch grzywn: jednej będącej następstwem złagodzenia kary pozbawienia wolności i drugiej – obligatoryjnej (art. 60 § 6 pkt 3 lub 4 k.k.), ale sąd może sięgnąć po karę ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności poniżej dolnej granicy ustawowego zagrożenia (art. 60 § 6 pkt 3 k.k.) albo po karę ograniczenia wolności (art. 60 § 6 pkt 4 k.k.). Wprawdzie w Kodeksie karnym *expressis verbis* przewidziano jednoczesne orzeczenie tylko kary pozbawienia wolności i kary ograniczenia wolności (art. 37b, 87 § 2), ale znów trzeba przypomnieć, że eliminowanie obligatoryjnej sankcji za przestępstwo musi mieć wyraźne ustawowe upoważnienie. W efekcie Sąd Najwyższy wskazuje, że dyspozycję art. 60 § 6 pkt 4 k.k. należy interpretować w ten sposób, że jeżeli przestępstwo zagrożone jest tylko karą pozbawienia wolności (niższą w dolnym progu od roku), to sąd w jej miejsce wymierza karę nieizolacyjną, zaś gdy nadto zagrożone jest obligatoryjną grzywną, to powinien ją orzec obok kary ograniczenia wolności.

Sąd Najwyższy dodaje, że w przedmiotowej sprawie chodzi o instytucję o charakterze wyjątkowym, zmieniającą istotnie zasady wymiaru kary. Wszak zawiera ona reguły nadzwyczajnego złagodzenia kary. A skoro tak, to nie podlega wykładni rozszerzającej. W opinii Sądu Najwyższego

z pola uwagi nie można też tracić okoliczności, że w § 6 art. 60 k.k. określono zasady łagodzenia kar pozbawienia wolności. Dalej nie widać powodu do swoistego uprzywilejowania sprawców czynów zagrożonych kumulatywnie karą pozbawienia wolności i grzywną przez nieorzeczenie tej ostatniej, w porównaniu do sprawców przestępstw zagrożonych wyłącznie tą pierwszą karą. Wprawdzie będzie to dotyczyć zupełnie różnych przestępstw, ale podobne mogą być powody nadzwyczajnego złagodzenia kar. Poza tym niweczony byłby cel ustawodawcy wyrażony w sankcji kumulatywnej, jeżeli przyjmie się, że zastosowanie tej instytucji wiąże się z zaniechaniem wymierzenia obligatoryjnej grzywny. Jest to jaskrawo widoczne zwłaszcza przy zbrodniach, a więc czynach o wyższym stopniu szkodliwości społecznej. Słusznie podnosi się więc, że w ten sposób ulega też zatarciu różnica między zbrodniami różnicowanymi liczbą obowiązkowych sankcji.

Powyższe rozważania ostatecznie skłoniły Sąd Najwyższy do przyjęcia w uchwale z 20 marca 2019 r. (I KZP 15/18), że: „nadzwyczajne złagodzenie kary za zbrodnię zagrożoną kumulatywnie karą pozbawienia wolności i karą grzywny polega na wymierzeniu kary pozbawienia wolności poniżej dolnej granicy ustawowego zagrożenia, ale nie niższej od jednej trzeciej granicy, oraz wymierzeniu kary grzywny na zasadach ogólnych”.

Uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 22 maja 2019 r., I KZP 3/19
Konieczność przeprowadzenia na nowo przewodu w całości, o której mowa w art. 437 § 2 zdanie drugie *in fine* k.p.k., jako powód uchylenia przez sąd odwoławczy zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania zachodzi wówczas, gdy orzekający sąd pierwszej instancji naruszył przepisy prawa procesowego, co skutkowało, w realiach sprawy, nierzetelnością prowadzonego postępowania sądowego, uzasadniającą potrzebę powtórzenia (przeprowadzenia na nowo) wszystkich czynności procesowych składających się na przewód sądowy w sądzie pierwszej instancji.

Uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 22 maja 2019 r., I KZP 1/19
Określone w art. 539a § 3 k.p.k. podstawy skargi na wyrok kasatoryjny nie uprawniają co do zasady Sądu Najwyższego do badania naruszenia

przez sąd drugiej instancji przepisów wyznaczających granice rozpoznania środka odwoławczego oraz granice możliwych następstw tego rozpoznania.

Postanowienie Sądu Najwyższego z 10 kwietnia 2019 r., VI KO 2/19

Zgodnie z treścią art. 36 k.p.k. sąd wyższego rzędu nad sądem właściwym może przekazać sprawę innemu sądowi równorzędnemu, jeżeli większość osób, które należy wezwać na rozprawę, zamieszkuje blisko tego sądu, a z dala od sądu właściwego.

Wyrok Sądu Najwyższego z 9 kwietnia 2019 r., V KK 143/18

Do naruszenia przepisów art. 433 § 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k. może dojść nie tylko wtedy, gdy sąd pomija w swoich rozważaniach zarzuty zawarte w środku odwoławczym, lecz także wtedy, gdy analizuje je w sposób odbiegający od wymogu rzetelnej ich oceny.

Postanowienie Sądu Najwyższego z 3 kwietnia 2019 r., II KK 281/18

Przestępstwo skarbowe przewidziane w art. 107 § 1 k.k.s. ma charakter trwały, bowiem sprawca swoim zachowaniem utrzymuje przez określony czas (krótszy lub dłuższy) opisany w tym przepisie bezprawny stan. Bywa, a nie jest to wcale rzadkością, że sprawca nie ogranicza swojej przestępczej z punktu widzenia k.k.s. aktywności do jednego przedsięwzięcia. Raczej ją poszerza przez uruchamianie i utrzymywanie wielu nielegalnych i obwarowanych sankcją karną podobnych stanów, często trwających równocześnie na obszarze niemałej ilości miejsc. Respektując zasady wykładni gramatycznej, należało stwierdzić, że użyty w art. 6 § 2 k.k.s. zwrot „w krótkich odstępach czasu” tłumaczyć trzeba jako co najwyżej kilkutygodniowe (w zdefiniowanych w tym przepisie sytuacjach nawet półroczne) przerwy między dwoma lub więcej zachowaniami sprawcy, a zatem siłą rzeczy nie może tu chodzić o zachowanie dziejące się w tym samym czasie – na dodatek w różnych miejscach i przy użyciu różnych automatów do gier. W takich sytuacjach nie może być mowy o konstrukcji czynu ciągłego, który określa się mianem przestępstwa popełnionego na raty, nawet gdyby wystąpiły przesłanki w postaci „tego samego zamiaru” lub „wykorzystania takiej samej sposobności”.

Sprawy z zakresu prawa cywilnego i gospodarczego

Uchwała Sądu Najwyższego z 28 marca 2019 r., III CZP 21/18

W sprawie o podział majątku wspólnego małżonków, obejmującego nieruchomości obciążoną hipoteką zabezpieczającą udzielony małżonkom kredyt bankowy, sąd – przydzielając tę nieruchomość na własność jednego z małżonków – ustala jej wartość, jeżeli nie przemawiają przeciwko temu ważne względy, z pominięciem wartości obciążenia hipotecznego.

Sąd Najwyższy podjął powyższą uchwałę po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym 28 marca 2019 r. zagadnienia prawnego przedstawionego przez sąd okręgowy postanowieniem z 21 grudnia 2017 r., na podstawie art. 390 § 1 k.p.c.: „Czy w postępowaniu o podział majątku wspólnego po ustaniu ustawowej wspólności majątkowej sąd – ustalając wartość wchodzącej w skład majątku wspólnego nieruchomości, obciążonej hipoteką zabezpieczającą udzielony małżonkom kredyt bankowy, uwzględnia wartość rynkową tej nieruchomości, z pominięciem wartości obciążenia hipotecznego, czy też z odliczeniem wartości obciążenia hipotecznego od wartości rynkowej nieruchomości?”.

Sąd Najwyższy w omawianym judykacie wskazał, że w sprawach o podział majątku wspólnego małżonków po ustaniu ustawowej wspólności majątkowej w orzecznictwie ugruntował się pogląd – dotyczący także innych spraw działowych – że przedmiotem podziału są tylko aktywa, a wśród nich przede wszystkim prawo własności (współwłasności) rzeczy, użytkowanie wieczyste i prawa rzeczowe ograniczone, a także wierzytelności, inne roszczenia i prawa majątkowe oraz ekspektatywy ich nabycia. Podział nie obejmuje natomiast długów – w każdej postaci – co oznacza, że sąd w zasadzie nie ustala ich istnienia i wysokości (wartości) ani nie orzeka o ich spłacie (np. postanowienia Sądu Najwyższego z 26 września 1968 r., III CRN 209/68, OSNCP 1969, nr 6, poz. 112; z 26 stycznia 1972 r., III CRN 477/71, OSPiKA 1972, nr 9, poz. 174; z 12 stycznia 1978 r., III CRN 333/77, niepubl.; z 20 września 2000 r., I CKN 295/00, OSNC 2001, nr 2, poz. 32). Sąd Najwyższy wszakże stwierdza, że długów zaciągniętych przez oboje małżonków nie można rozliczać, gdyż mimo podziału majątku wspólnego dług nadal się utrzymuje, a przerzucenie długu tylko na jednego z małżonków godziłoby w prawa wierzycieli. Ponadto Sąd Najwyższy wskazuje, że w postanowieniu z 26 stycznia 2017 r.,

I CSK 54/16 („Biuletyn SN” 2017, nr 5, s. 13), wskazano, że jeżeli po ustaniu wspólności ustawowej małżonkowie pozostają dłużnikami osobistymi banku, odpowiedzialnymi solidarnie za spłatę zobowiązania kredytowego zabezpieczonego hipoteką obciążającą spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego, sąd – określając wartość tego składnika majątkowego podlegającego podziałowi – bierze pod uwagę jego wartość rynkową bez uwzględnienia obciążenia hipotecznego (por. także uzasadnienie postanowienia z 14 marca 2017 r., II CZ 161/16, niepubl.).

Sąd Najwyższy przychylił się do poglądu, że w omawianych sprawach wartość obciążenia hipotecznego co do zasady nie wpływa na wartość nieruchomości wspólnej przydzielonej w wyniku podziału jednemu z małżonków. Należy podkreślić, że obowiązek spłaty wspólnego zobowiązania przez małżonka, który otrzymał nieruchomość, nie jest większy niż obowiązek solidarny drugiego małżonka, wierzyciel zaś – osoba trzecia – nie ma obowiązku dochodzenia wierzytelności przede wszystkim od małżonka – właściciela nieruchomości, jak też nie ma obowiązku wykorzystania zabezpieczenia ani w ogóle dochodzenia należności. Działła w pełni autonomicznie i jego decyzje w żadnym stopniu nie zależą wprost od sposobu podziału między małżonkami, zatem teza, że to przede wszystkim małżonek – właściciel nieruchomości powinien spłacić dług osobisty zabezpieczony hipoteką, co niejako apriorycznie wpływa na wartość nieruchomości, nie ma prawnych podstaw.

Zdaniem Sądu Najwyższego trzeba zaakcentować, że utrata przez jednego z małżonków – tego, który nie otrzymuje nieruchomości – statusu dłużnika rzeczowego, jest prawnie obojętna, gdyż oboje małżonkowie pozostają równoprawnymi czy raczej „równozobowiązanymi” dłużnikami osobistymi, a ustanowione na nieruchomości zabezpieczenie pozostaje w mocy. Tak więc generalnie trudno przyjąć, że w sytuacjach typowych – a taka, jak się wydaje, występuje w niniejszej sprawie – obciążenie hipoteczne wpływa na wartość nieruchomości będącej przedmiotem postępowania działowego. Jednakże w przedmiotowych rozważaniach wskazane zostało, że mogą jednak wystąpić sytuacje nietypowe, natury podmiotowej – np. szczególna sytuacja osobista lub majątkowa byłych małżonków – albo przedmiotowej – np. proporcje wartości obciążenia i wartości nieruchomości, i wtedy uwzględnienie obciążenia przez odliczenie nominalnej wartości hipoteki albo w inny sposób, przez jej

odliczenie lub stosowne uwzględnienie, nie jest wyłączone. Trzeba także zwrócić uwagę, że innej ocenie mogą podlegać stany faktyczne, w których samo istnienie hipoteki na nieruchomości może wpływać na jej wartość, a innej sytuacji, w których małżonkowie dążą do pomniejszenia wartości nieruchomości o kwotę długu osobistego zabezpieczonego hipoteką lub gdy zgodnie ustalą sposób rozliczenia takiego długu. Odmienna jest także sytuacja, w której małżonkowie są wyłącznie dłużnikami rzeczowymi.

Wobec powyższego Sąd Najwyższy uchwalił, że w sprawie o podział majątku wspólnego małżonków, obejmującego nieruchomości obciążoną hipoteką zabezpieczającą udzielony małżonkom kredyt bankowy, sąd – przydzielając tę nieruchomość na własność jednego z małżonków – ustala jej wartość z pominięciem wartości obciążenia hipotecznego, chyba że *in casu* przemawiają przeciwko temu jakieś ważne względy. Uchwałę wspiera przytoczone już stanowisko, że małżonek, który po uprawnieniu się postanowienia o podziale majątku wspólnego wykonał zobowiązanie zabezpieczone hipoteką ustanowioną na wspólnej nieruchomości, może dochodzić od drugiego małżonka zwrotu obciążającej go z tego tytułu części i art. 618 § 3 k.p.c. nie stoi temu na przeszkodzie. Oczywiście rzeczą sądu *meriti* pozostanie ustalenie, czy w rozpoznawanej sprawie występują ważne względy, które przemawiają przeciwko przyjętemu w uchwale sposobowi ustalenia wartości nieruchomości.

Uchwała Sądu Najwyższego z 16 maja 2019 r., III CZP 110/18

Wybudowanie urządzeń przesyłowych na gruncie osoby trzeciej za jej zgodą wyrażoną bez zachowania formy aktu notarialnego świadczy o złej wierze posiadacza służebności.

Uchwała Sądu Najwyższego z 16 maja 2019 r., III CZP 109/18

Roszczenie właściciela gruntu, na którym wzniesiono budynek lub inne urządzenie o wartości przenoszącej znacznie wartość zajętej na ten cel działki, o nabycie przez posiadacza własności działki za odpowiednim wynagrodzeniem (art. 231 § 2 k.c.) nie ulega przedawnieniu.

Uchwała Sądu Najwyższego z 16 maja 2019 r., III CZP 1/19

Wygaśnięcie odrębnej własności lokalu na skutek jego zburzenia powoduje ustanie odrębnej własności drugiego lokalu, natomiast udziały

w nieruchomości wspólnej, związane dotychczas z własnością dwóch lokali, przekształcają się w udziały we współwłasności gruntu zabudowanego budynkiem stanowiącym jego część składową i obejmującym jeden lokal.

Uchwała Sądu Najwyższego z 11 kwietnia 2019 r., III CZP 108/18

Na postanowienie sądu pierwszej instancji w przedmiocie zabezpieczenia majątku dłużnika wydane w postępowaniu zabezpieczającym prowadzonym po złożeniu wniosku o ogłoszenie jego upadłości przysługuje zażalenie (art. 741 k.p.c. w związku z art. 37 zdanie pierwsze i z art. 33 ust. 1 ustawy z 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe, t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 498).

Uchwała Sądu Najwyższego z 11 kwietnia 2019 r., III CZP 106/18

Prawo wierzyciela do zaspokojenia się z majątku wspólnego małżonków na podstawie art. 41 § 1 k.r.o. może zostać zrealizowane także przez wniesienie powództwa przeciwko małżonkowi dłużnika o zobowiązanie do spełnienia świadczenia wynikającego z czynności prawnej, której stroną małżonek dłużnika nie był, niezależnie od tego, czy świadczenie to objęte jest tytułem egzekucyjnym wydanym uprzednio przeciwko samemu dłużnikowi (art. 787 k.p.c.).

Uchwała Sądu Najwyższego z 11 kwietnia 2019 r., III CZP 105/18

Sąd, podziеляjąc zarzut przyczynienia się poszkodowanego do powstania szkody, odnosi się do żądania pozwu i odpowiednio zmniejsza zasądzone zadośćuczynienie, obowiązany jest jednak uwzględnić ograniczenie roszczenia z tej przyczyny, wskazane w podstawie faktycznej powództwa.

Uchwała Sądu Najwyższego z 11 kwietnia 2019 r., III CZP 100/18

1. Konstytutywny wpis prawa użytkowania wieczystego do księgi wieczystej nie stanowi elementu czynności prawnej, którą jest umowa ustanowienia albo przeniesienia tego prawa rzeczowego.
2. Dla oceny dobrej lub złej wiary osoby, na rzecz której nastąpiło ustanowienie albo przeniesienie prawa użytkowania wieczystego, rozstrzygająca jest chwila złożenia wniosku o wpis tego prawa do księgi wieczystej.

Uchwała Sądu Najwyższego z 28 marca 2019 r., III CZP 95/18

Przewidziane w art. 43 pkt 4 ustawy z 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 473 ze zm.) roszczenie zakładu ubezpieczeń do kierującego pojazdem mechanicznym o zwrot odszkodowania wypłaconego z tytułu ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych powstaje i podlega ocenie według stanu prawnego obowiązującego w chwili wypłaty odszkodowania.

Uchwała Sądu Najwyższego z 28 marca 2019 r., III CZP 90/18

Hipoteka ustanowiona przez dłużnika na użytkowaniu wieczystym nie wygasa z chwilą przejścia długu, gdy użytkowanie wieczyste zostało zbyte na rzecz osoby trzeciej (art. 525 k.c.).

Uchwała Sądu Najwyższego z 28 marca 2019 r., III CZP 41/18

W sprawie o zniesienie współwłasności spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego obciążonego hipoteką zabezpieczającą kredyt bankowy i pożyczkę udzieloną współwłaścicielom sąd – przyznając to prawo jednemu z nich – ustala jego wartość z pominięciem obciążenia hipotecznego, chyba że zachodzą istotne powody przemawiające za jego uwzględnieniem.

Uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 19 marca 2019 r., III CZP 80/18

Do ustalania wysokości wynagrodzenia należnego świadczeniodawcy, który zawarł umowę o udzielenie świadczenia opieki zdrowotnej za świadczenie ponadlimitowe wykonane w stanie nagłym, nie ma zastosowania art. 19 ust. 4 ustawy z 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 1510 ze zm.). W takim wypadku wynagrodzenie ustala się w wysokości świadczenia uzyskiwanego na podstawie umowy.

Uchwała Sądu Najwyższego z 8 marca 2019 r., III CZP 88/18

Uchwała zarządu spółdzielni mieszkaniowej o określeniu przedmiotu odrębnej własności lokali (art. 42 ust. 2 ustawy z 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych – t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 845 ze zm.)

może być zaskarżona z powodu jej niezgodności z prawem tylko na podstawie art. 43 ust. 5 tej ustawy.

Sprawy z zakresu prawa pracy, ubezpieczeń społecznych i spraw publicznych

Uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 23 maja 2019 r., III UZP 9/18
Wysokość emerytury ustalonej zgodnie z art. 9 pkt 4 w związku z pkt 3 Umowy o zabezpieczeniu społecznym między Rzeczpospolitą Polską a Stanami Zjednoczonymi Ameryki, podpisanej w Warszawie 2 kwietnia 2008 r. (Dz.U. z 2009 r. nr 46, poz. 374) jest korzystniejsza wtedy, gdy jest wyższa od wysokości emerytury ustalonej wyłącznie na podstawie okresów ubezpieczenia zgromadzonych zgodnie z przepisami prawa Rzeczypospolitej Polskiej.

Uchwała Sądu Najwyższego z 4 kwietnia 2019 r., III PZP 2/19

W sytuacji gdy pracodawca wadliwie wypowiedział umowę o pracę, a następnie rozwiązał ją bez wypowiedzenia z naruszeniem przepisów, pracownikowi przysługują roszczenia odszkodowawcze z art. 45 § 1 k.p. w związku z art. 471 k.p. oraz z art. 56 § 1 k.p. w związku z art. 58 k.p., przy uwzględnieniu że świadczenia te spełniają funkcję kompensacyjną, a zatem w części albo w całości może dojść do zbiegu roszczeń wykluczającego ich kumulację.

Orzecznictwo

Postanowienie Sądu Najwyższego z 10 kwietnia 2019 r., VI KO 2/19.
Postanowienie Sądu Najwyższego z 3 kwietnia 2019 r., II KK 281/18.
Postanowienie Sądu Najwyższego z 14 marca 2017 r., II CZ 161/16.
Postanowienie Sądu Najwyższego z 26 stycznia 2017 r., I CSK 54/16.
Postanowienie Sądu Najwyższego z 20 września 2000 r., I CKN 295/00.
Postanowienie Sądu Najwyższego z 12 stycznia 1978 r., III CRN 333/77.

Postanowienie Sądu Najwyższego z 26 stycznia 1972 r., III CRN 477/71.
Postanowienie Sądu Najwyższego z 26 września 1968 r., III CRN 209/68.
Uchwała pełnego składu Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego z 10 kwietnia 2019 r., II DSI 54/18.
Uchwała Sądu Najwyższego z 16 maja 2019 r., III CZP 1/19.
Uchwała Sądu Najwyższego z 16 maja 2019 r., III CZP 110/18.
Uchwała Sądu Najwyższego z 16 maja 2019 r., III CZP 109/18.
Uchwała Sądu Najwyższego z 11 kwietnia 2019 r., III CZP 108/18.
Uchwała Sądu Najwyższego z 11 kwietnia 2019 r., III CZP 106/18.
Uchwała Sądu Najwyższego z 11 kwietnia 2019 r., III CZP 105/18.
Uchwała Sądu Najwyższego z 11 kwietnia 2019 r., III CZP 100/18.
Uchwała Sądu Najwyższego z 4 kwietnia 2019 r., III PZP 2/19.
Uchwała Sądu Najwyższego z 28 marca 2019 r., III CZP 95/18.
Uchwała Sądu Najwyższego z 28 marca 2019 r., III CZP 90/18.
Uchwała Sądu Najwyższego z 28 marca 2019 r., III CZP 41/18.
Uchwała Sądu Najwyższego z 28 marca 2019 r., III CZP 21/18.
Uchwała Sądu Najwyższego z 8 marca 2019 r., III CZP 88/18.
Uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 23 maja 2019 r., III UZP 9/18.
Uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 22 maja 2019 r., I KZP 3/19.
Uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 22 maja 2019 r., I KZP 1/19.
Uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 20 marca 2019 r., I KZP 15/18.
Uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 19 marca 2019 r., III CZP 80/18.
Wyrok Sądu Najwyższego z 9 kwietnia 2019 r., V KK 143/18.

